

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№3

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 1048 sahifa.
E'lon qilishga 2025-yil 11-martda ruxsat etildi.*

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

- Salimov Okil Umrzokovich**, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 28-fevraldagi 333/5-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Improving the efficiency of investment activity in oil and gas enterprises.....	24
Raxmatova M.G., G'ofurov Sh.N.	
Organization of control and evaluation of effectiveness in international companies.....	30
Nasimov Bakhtiyor Vasiyevich	
Xalqaro standartlarning korxonaga eksportini oshishidagi ahamiyati.....	35
Sobitov Diyor Abbralxonovich	
Erkin iqtisodiy zonalar boshqaruvining tashkiliy tuzilmasini takomillashtirish yo'llari.....	40
Ataismatov Iqboljon Zumratjonovich	
Xorazm viloyatida turizm infratuzilmasini innovatsion rivojlantirish ko'rsatkichlarini ekonometrik modellashtirish va prognozlashtirishning ba'zi masalari.....	46
Jumaniyazova Ro'za Quvondiq qizi	
Tijorat banklarining moliyaviy barqarorligini mustahkamlash.....	60
Rasulov Muxammad Bobur Fazliddin o'g'li	
Economic analysis of investment activity of enterprises.....	66
Shermatov Akhror Abduhakimovich	
Kichik biznesni rivojlantirishda innovatsion faoliyatni moliyalashtirish yo'nalishlari.....	72
Z. Rahimova	
Влияние углеродного следа на экологическую устойчивость узбекистана.....	76
Саттарова Барно Шухратовна	
Moliya bozori dastaklari orqali xorijiy investitsiyalarni jalb etish modellarining uslubiy asoslari.....	84
Ibragimov G'anijon G'ayratovich	
Maqsdadli tushumlarning audit obyekti sifatidagi tasnifi va tavsifi.....	90
Ne'matov Oybek Ismatullayevich, Qambarov Abduazizbek	
Bank majburiyatlari tushunchasi, uning mazmuni va mohiyati.....	96
Muminova Parvina Ilhom qizi	
Sanoat korxonalariga berilayotgan soliq imtiyozlari ma'murchiligini ta'minlash borasida amalga oshirilayotgan ishlar samaradorligi.....	100
Turabov Ulug'bek Olimjonovich	
Tur operatorlari va sayohat agentliklarida xarajatlar va foyda tahlili va uning turlari.....	106
Taniyev Ahmadjon Bahromovich	
O'zbekistonda kredit bozorini rivojlantirish istiqbollari.....	113
Salimov Burxon Abubakirovich	
Social media marketing as a key strategy in modern business.....	125
Najimova Bakhtigul Abdilkasim qizi	
O'zbekistonda yashil mahsulotlar eksportini rivojlantirish orqali barqaror iqtisodiy o'sish va xalqaro integratsiyani ta'minlash.....	129
Radjabov Bunyod Abduxalilovich	
Оценка и управление рисками в проектах строительства энергетических объектов.....	136
Махматкулов Жамшед Бахтиёрович	
Iqtisodiyotda ko'chmas mulk bozori hamda uning xususiyatlari.....	140
Ibragimov Qobil To'xtamishovich, Raimkulov Sherali O'rozdavlatovich, G'ffarov Husayn Aliyor o'g'li, Ismoilov Davronjon Ilxomjon o'g'li, Tashpulatova Shaxnoza Tursunpulatovna	
Ekologik turizmning ijtimoiy-iqtisodiy ta'siri va uni rivojlantirish istiqbollari (Jizzax viloyati misolida).....	144
Isomiddinov Sherzod Sirojiddin o'g'li	
Ways to improve personnel policy in improving the quality of financial services provided by financial institutions.....	148
Ergashev Umidjon Ibragimovich	
Qo'shilgan qiymat solig'ining budjet daromadlarini shakllantirishdagi ahamiyati.....	152
Djabbarov Anvar Muxammadsaliyevich	

Tadbirkorlik subyektlarining barqarorlik reytingini aniqlash va ulardan samarali foydalanish yo'llari	157
Abdullayev Zafarbek Safibullayevich	
Tovar-moddiy zaxiralar auditini tashkil qilish masalalari	164
Turmanqulov Norpo'lat Sa'dullayevich, Botirov Lazizbek Botirovich	
O'zbekiston tijorat banklari faoliyatida aktivlar daromadligini oshirish masalalari.....	168
Saxibjonov Muzaffar Salijanovich	
Organization of control and evaluation of effectiveness in international companies.....	174
Nasimov Bakhtiyor Vasiyevich	
Strategic growth of global companies in contemporary environments.....	179
Djurabaev Otabek Djurabayevich	
Directions for management of the tax system.....	184
Sharokhmatov Abdurakhim Abdulamitovich	
Davlat korxonalarida moliyaviy samaradorlik va uni boshqarish tizimini takomillashtirish yo'nalishlari.....	188
Qarshiyev Nodirbek Olim o'g'li	
Проблемы, модели и методы оптимизации управления товарными запасами	193
Бабаджанов Шопулат Шомашрабович	
Literature review: the significance of digitization to management credit activity of commercial banks	200
Jo'rayev Eldor Berdibekovich	
O'zbekiston Respublikasining davlat budjeti.....	205
Ajibaeva Raiya Maxsudovna	
Yashil iqtisodiyot kontsepsiyasining shakillanishi, taraqqiyot bosqichlari va uning dolzarbligi.....	212
Kodirov Javlonbek Nematullayevich	
Bank plastik kartalari orqali masofaviy xizmatlarni takomillashtirish.....	219
Abdullayeva Dildora Qudratovna, Abdullayev Baxodirjon Valijon o'g'li, Almuratova Nurliolmasoy Naim qizi	
O'zbekistonda iqtisodiy o'sishni ekonometrik modellashtirish	223
Shamsiyeva Feruza Muratxodjayevna	
Mahalla faoliyati ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlarini tahlil qilishning nazariy asoslari.....	232
Aliqulov Ravshan Shodiyor o'g'li	
O'zbekistonda lizing bozori tahlili.....	237
Boyev Bekzodjon Jo'raqul o'g'li, Shavkatov Behruz Rustam o'g'li	
Chakana savdoni rivojlantirishning mintaqaviy xususiyatlari	241
Ismoilov Shohjahon O'tkir o'g'li	
O'zbekistonda tibbiy xizmatlarning rivojlanish tendensiyalari, tarkibiy tuzilish tasnifi va marketing segmentlari	244
Axmedov Zafarjon A'zamovich	
Мировой опыт и перспективы развития свободно экономических зон в Республике Узбекистан.....	250
Кадирова Истора Кадирова	
Перспективы реформирования налоговой системы Республики Узбекистан в условиях глобализации.....	254
Буранова Лола Вахобовна, Садиков Искандар Гайратович	
O'zbekiston 2030 strategiyasi – islohotlar tizimligida ipoteka kreditining dolzarbligi.....	263
A'zamxo'jayeva Nihola	
O'zbekistonda sug'urta mexanizmlarini rivojlantirish istiqbollari	267
Shoraximova Zilola Nosirdjanovna	
Biologiya va tibbiyotda matematik statistika	271
Voxidov Alikul Melitoshevich	
Viloyatda chorvachilik mahsulotlarini o'tgan yilga nisbatan o'zgarishi.....	283
Azimov Allaberdin O'rinovich, Begaliyeva Madina Abdusamatovna	
Servis korxonalarida mobil ilovalar yordamida interaktiv xizmatlar yaratish	289
Ne'matov Nizom Ismatullayevich	
Oziq-ovqat ta'minot zanjiri tushunchasi va uning zamonaviy tendensiyalari.....	293
Nazarova A.N	

Влияние искусственного интеллекта при разработке стратегических программ на экономическое развитие страны.....	300
Каримова Нуржахон Олим кизи	
Kichik va o'rta biznesda moliyaviy menejment: muammolar va yechimlar	306
Saidvaliyeva Nigora Ziyodillayevna	
Теоретико-правовая характеристика экономических отношений	313
Фарход Махмудович Тиркашев, Исломжон Жамshedович Жамshedов	
Cash flow reporting in Uzbekistan: national accounting standards and international standards application	318
Ochilov Ilyos Keldiyorovich	
Tadbirkorlik salohiyatini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari va takomillashtirish mexanizmlari	324
Baxtiyor Xabibullayev Abdulvoxid o'g'li	
Получение долгосрочного кредита и определение его размера для привлечения лизинга	330
Латипова Шахноза Махмудовна	
Ko'chmas mulk solig'ining ko'chmas mulk bozori tendensiyalariga ta'siri	335
To'lakov Ulug'bek Toshmamatovich	
Rivojlangan mamlakatlarning davlat qarzi va uni boshqarishdagi tajribasini tahlil qilishga ilmiy yondashuv	343
Suynov Dilmurod Xolmuradovich, Abdurahmonova Feruzabonu	
Эффективный инновационный менеджмент в системе здравоохранения Республики Узбекистан.....	353
Абдурахманов З.М.	
Islom moliyasining O'zbekistondagi o'rni va O'zbekiston Respublikasining islomiy tashkilotlar va banklar bilan aloqasi	356
Otajonova Charosxon Polvonquli qizi, Elboyev Otajon Polvonquliyevich	
Tadbirkorlik subyektlarida innovatsion faoliyatni rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari.....	361
Oxunjonova Madina Isoqjonovna	
Основные задачи обеспечения цифровой информационной безопасности в образовательном процессе	365
Иззатилла Пулатов Кудратиллаевич	
Tijorat banklarida komplaens nazoratni takomillashtirish.....	373
Muminova Marguba Mamirkulovna	
Kichik biznes uchun soliq imtiyozlari va ularning samaradorligi.....	378
Sarvar Ochilov	
Xalqaro moliyaviy tashkilotlarning davlat iqtisodiy rivojlanishidagi o'rni	387
Raxmonova Dildora Ergash qizi	
O'zbekiston Respublikasida kreditning iqtisodiyotni rivojlantirishdagi o'rni	395
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
Mintaqa sanoat korxonalarida investitsiya jarayonlari rivojlanish tendensiyasining statistik tahlili.....	399
Quvatova Gulzoda Faxriddin qizi	
Natijalarga yo'naltirilgan budjetlashtirish samarali budjet menejmentining omili sifatida	403
N. Sheraliev	
O'zbekistonda kichik biznesning rivojlanish tendensiyalari va istiqbollari	408
Salayev Jasurbek Komilovich	
Features and prospects for the development of digital marketing in Uzbekistan.....	414
Musayeva Shoirazimovna	
Анализ динамики импорта узбекистана в 2017–2024 годах с учетом индекса сложности продукции (PCI)	418
Жабборова Нодира Холмурод кизи	
O'zbekistonning kredit riskini baholash: iqtisodiy barqarorlik va xavf omillari tahlili	422
Hakimov Hakimjon Abdullo o'g'li	
Investitsion jozibadorlikni oshirish – korxonalarining raqobatbardoshligini oshirishning muhim shartidir	426
Karimova Dilafuz Sadirdin qizi	

Sanoat korxonalarida innovatsion faollikni oshirish omillari.....	431
Qo'ziyev Shodiyor Qilichboy o'g'li, Hakimov Javohir Hamza o'g'li, Turganbaev Nursultan Bayram o'g'li, Masharipov Rasulbek Jo'rabekovich, Xasanov Ruslan Raxmatovich, Nurullayev Jasurbek Davronbekovich	
Теоретические основы формирования понятия «финансовая стабильность».....	437
Алиева Сусанна Сейрановна	
Developing the labor market and strategies for reducing unemployment.....	442
Tojiyeva Muhabbatxon Mansurjon qizi, Elmurodov Mukhammadkodir Nurmuhammad	
Iqlim o'zgarishi sharoitida raqamli texnologiyalar orqali qishloq xo'jaligida samaradorlikni oshirish yo'llari.....	450
Fayziyev Oybek Raximovich, Ochilov Ilhom Sayitqulovich, Sayfullayeva Ruxshona Farrux qizi	
To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarning sanoatni rivojlantirishdagi roli.....	458
Samijonov Musobek G'ayratjon o'g'li	
Ishlab chiqarish korxonalarida risklarni boshqarishning asosiy yo'nalishlari va rivojlanish istiqbollari.....	466
Muxitdinov Shuhrat Ziyavitdinovich	
Ovqatlanish xizmatlarini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlaridan foydalanish va samaradorligini oshirishning asosiy yo'nalishlari.....	470
Ravshanov Zaxiriddin Ibragimovich	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellektdan foydalanishning ahamiyati.....	477
Safayeva Dilafruz Ruzmatovna, Karimov Abrorjon Shavkat o'g'li	
Oliy ta'lim muassasalarini xarajatlarini rejalashtirish va moliyalashtirish: amaldagi holat tahlili.....	482
Bauyetdinov M.J., Medetbayeva D.T	
Tijorat banklarida foiz risklarini baholash va boshqarish.....	487
Karimov Mardon Akram o'g'li	
Zamonaviy sharoitda bank innovatsiyalaridan foydalanishning istiqbolli yo'nalishlari.....	494
Xodjimamedov Akmal Ashurovich	
A local perspective on sustainable supply chain management in Uzbekistan.....	501
Oybek Rafukjonkhajiev	
Raqamli texnologiyalar orqali sug'urta kompaniyalar marketing faoliyatini takomillashtirish.....	505
Rashidova Dildora Rasul qizi	
O'zbekistonning strategik rivojlanish davrida investitsiyalarning o'rni.....	511
Akbaraliyeva Aziza Maxmadali qizi	
O'zbekiston media bozori: rivojlanishi va afzalliklari.....	516
Qodirov Obidjon Olim o'g'li	
Порядок учета скидок в бухгалтерском учете на основе МСФО.....	520
Камолова Феруза Кахрамоновна	
Tijorat banklari transformatsiyasini amalga oshirishda qimmatli qog'ozlar bozorida foydalanishning xorijiy tajribasi.....	525
Bobur Abrorovich Yusupov	
Neft va gaz sanoati korxonalarini resurslardan samarali foydalanishning xorijiy tajribalari tahlili.....	533
Sonayev Sanjar Nurmatovich	
Оценка социально-экономического воздействия железнодорожных проектов.....	539
Хужаяров Бекзод Баходир угли	
Rivojlanayotgan mamlakatlarda islom mikromoliyalashning innovatsion mexanizmlari va xalqaro tajriba.....	544
Sharipova Maxliyoxon Baxtiyor qizi	
Iqtisodiy samaradorlik tushunchasining ilmiy- nazariy tahlili.....	548
Ibragimov Zukhriddin Sayfutdinovich	
Ipoteka kreditlarini moliyalashtirishda banklarning o'rni va istiqbollari.....	552
Muhitdinov Ulug'bek Diyorovich	
Mintaqaviy mehnat bozorini shakllanishining shart-sharoitlari, omillari, o'ziga xos xususiyatlari va prinsiplari.....	556
Amonov Navro'zxon Saloxiddin o'g'li	
Development of digital marketing for sustainable tourism development in Uzbekistan.....	560
Nasibabonu Abdurakhmonovna Akramova	

Kichik biznes subyektlarining raqobatbardoshligini oshirishga qaratilgan innovatsion yondashuvlar	565
Ibragimov Ulmas	
Tijorat banklarining moliyaviy xavfsizligini ta'minlashning dolzarb masalalari	569
Akbarov Behzodxon Ulug'bek o'g'li	
Amerika qo'shma shtatlarida federal zaxira tizimi tomonidan amalga oshirilgan noan'anaviy pul-kredit siyosati.....	574
Djumonov Dilshod Safaroliyevich	
Intellectual mulkning ishlab chiqarishdagi ahamiyati	581
Farhod Mahmudovich Tirkashyev, Azizbek Umid o'g'li Abduvaliyev	
Tijorat banklari moliyaviy barqarorligini baholashning xorijiy davlatlar tajribasi	585
Sattarova Gulshan Muxiddinovna	
Qimmatli qog'ozlar bozorida moliyaviy xavfsizlik: investorlar misolida.....	589
Boysunov Jamshid Baxriddin ug'li	
Amaliy-ilmiy tadqiqotlarning mazmuni, asosiy maqsadlari va qo'llanilish shakllari.....	593
Raupov Jamshid Rashidovich, Kaxramonov Zafar Kaxramonovich	
Tijorat banklarida korporativ boshqaruvni takomillashtirishning dolzarb masalalari.....	597
Ergashev Olim Kenjayevich	
Islom darchalari asosida moliyalashtirishni joriy etish istiqbollari	602
Gulyamova Shaxnoza Gafurdjanovna	
Влияние финансовых технологий на трансформацию страхового рынка.....	606
Тангирбердиева Гулчехра Рахимжановна	
Tadbirkorlik faoliyatini rivojlanishida mamlakatimiz iqtisodiyotini holati tahlili	611
Muradova Maxliyoxon Ravshanovna	
Foreign experience in the formation of banking assets in improving the efficiency of the activities of commercial banks.....	615
Ibrohimov Davronbek Muhammadi ogli	
Роль и значение экономического потенциала в формировании стратегии регионов Узбекистана.....	628
Абдалова З.Т.	
Перспективы развития торговых отношений между Китаем и Узбекистаном.....	634
Фазлиддинова Шахруза, Расулев Дильмурод Мирза-Ахмедович	
Korxonalarda moliyaviy instrumentlarning hisobi va audit masalalarini rivojlantirish	640
Maxmudov Saidjamol Kadirjanovich	
Barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning ilmiy-nazariy asoslari.....	647
Rajabov Alibek	
Digital technologies as a driver for the development of mice tourism in Uzbekistan	654
Ilkhomova Gulnoza Zaynitdin qizi	
Tadbirkorlik subyektlarining tashqi savdo faoliyati bojxona reytingini aniqlash va baholashning iqtisodiy ahamiyati.....	661
Azizov Sherzod Uktamovich, Mamarajabov Abdisamad Saidmurot o'g'li	
Kichik biznes va tadbirkorlik subyektlari	666
Shodiyev To'liqin Oltiboy o'g'li	
Sanoat korxonalari rivojlanishining atrof-muhitga ta'sirini baholashda esg tamoyillarini qo'llash imkoniyatlari va istiqbollari	671
Turg'unov Jasurbek Alimardon o'g'li	
Museum collection management and new technology	677
Ibroximova Aziza Abbasovna	
Inklyuziyalashuv sharoitida sanoat korxonalari faoliyatining ilmiy-nazariy jihatlari	684
Isayev Kobiljon Abdukodirovich	
Turizm sohasida brendning O'zbekiston iqtisodiy o'sishiga ta'siri va sayyohlik yo'nalishi sifatida marketingning ahamiyati.....	693
Kobilova Maftuna	
Kichik biznes subyektlarida marketing faoliyatini boshqarishni takomillashtirish.....	697
Bektemirov Ozodjon Xusan o'g'li	
Tekislikda to'g'ri chiziq va uning tenglamalari.....	702
Azimova Hulkar Qayumovna	

Banking Legislation of the Republic of Uzbekistan: Practice and Reforms.....	707
Asliddin Qurvonboyev Baxrom o'g'li, Umarova Zulaykho	
Korxonalarda reklama faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli marketingdan foydalanish.....	712
Khojiev Elshod	
Необходимость использования искусственного интеллекта в системе образования – веление времени	717
Абдуллаханова Гулбахор Саттаровна	
Kon-metallurgiya kombinati faoliyatining ekonometrik modeli va uni rivojlantirishning istiqbolli yo'nalishlari.....	721
Karimov Ma'ruf Ichthyorovich	
Ijara bo'yicha xalqaro standart qo'llanilishining xususiyatli jihatlari	725
Yusupova Malika Botiraliyeva, Satvaldiyeva Gulchexra Xudayberdiyeva	
Понятие и сущность маркетинговой деятельности малого бизнеса в Узбекистане.....	730
Убайдуллоева Малика Отабековна	
Tovar-moddiy zaxiralar tahlilini takomillashtirish	736
Ishonqulov Nizamjon Fayzullayevich, Mirzayeva Shaxlo Faxritdinovna	
Tijorat banklarida mavjud muammoli aktivlar miqdorini qisqartirish bo'yicha xorij mamlakatlar tajribasi.....	742
Abduxalimova Marjona Xikmatovna	
Bank strategiyasini shakllantirish orqali samaradorlikni oshirish (O'zsanoatqurilishbank misolida)	748
Maxmudova Munavarxon Ruzimuradovna	
Surxondaryo viloyatida parrandachilik tarmog'ini rivojlantirish istiqbollari.....	752
Ismoilov Zuhridin Sayitqulovich	
Yangi O'zbekistonda baholovchi tashkilotlar reytingini baholash va renkingini aniqlash mexanizmining tashkiliy va huquqiy asoslarini takomillashtirishning zarurligi.....	757
Tashpulatov Giyos Toxirovich	
Raqamli transformatsiya sharoitida B2B marketing strategiyalarini tuzish va samaradorlikni belgilash.....	764
Yudashev Jamshid Abrarovich	
Iste'molchi xulq-atvori: marketing strategiyalarida uning o'rni.....	770
Hamidova Maftuna Boburjon qizi	
Impact of modern tourism infrastructure in enhancing a country's tourism potential.....	775
Ametova Shahnoza Rustamovna, Dauletbaeva Ulzada Bakhadirovna	
O'zbekistonda oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish va iste'moli tahlili	780
Umarov Ilxomjon Yuldashevich, Abdulxamidova Nodira Abdurashitovna	
Xalqaro tajriba asosida uy xo'jaliklarining investitsion faoliyatini rivojlantirishning institutsional asoslari.....	784
Berdiyev G'ayrat Ibragimovich	
O'zbekistonda elektroenergetika sohasi boshqaruvini tartibga solish masalalari	795
Samiev Shoxrux Faxriddin o'g'li	
O'zbekistonda qishloq xo'jaligi mahsulotlari eksportini moliyaviy qo'llab-quvvatlash yo'llari	801
Xaydarova Nargiza Anvarovna	
Greening Hotel Operations: A Framework for Sustainable Resource Management and Cost Efficiency in Bukhara Region.....	809
Toyirova Sarvinoz Atoevna, Canós-Darós, Lourdes, Osorio-Acosta, Estefanía	
O'zbekiston sanoat mahsulotlari eksportining tashqi bozorlar bilan o'zaro aloqalari	819
Yo'ldoshev Nozimbek Ma'rufjon o'g'li	
O'zbekistonda tibbiy ta'lim eksportining rivojlanish tendensiyalari	824
Abdullayev Javoxir Jaxongirovich	
Dunyo oziq-ovqat bozorining dinamik rivojlanishidagi o'zgarishlar, qiyinchiliklar va ularning yechimlari	832
Tolipova Baxtigul Farxodovna	
Sanoat korxonalarida boshqarish jarayonlariga omillar ta'sirini baholash uslubiyotlari	836
D.Ziyayeva	
Zamonaviy firmalarda kommunikativ aloqalar tizimini o'rnatish bilan bog'liq muammolar	840
Sh.A.Suleymanova, Sh.Z.Erkinova	

Перспективы развития электронной коммерции Республики Узбекистан	845
Маҳаммадалиева Муслимахон Шерали кизи	
Surxondaryo viloyatida o'rta muddatda uy-joylar qurilishi prognozlashtirishni tekshirish	851
Ibragimov Nodir Shopo'latovich, Ibragimov Qobil To'xtamishovich, Toshpo'latov Bobur Rasuljon o'g'li, Nuraliyeva Feruza Abdusalim qizi, Namozov DiyorbekBaxtiyor o'g'li	
Aksiyadorlik jamiyatlarida dividend siyosatini takomillashtirish orqali investitsiya jozibadorligini oshirish mexanizmlari.....	858
Muxammadiyev Faxriddin Baxtiyorovich	
O'zbekiston respublikasi budget daromadlarining amaldagi holati tahlili.....	861
Shodiyev Xurshedjon Karimovich	
Korxonalarda ishlab chikarish strategiyasini innovasion faoliyati orqali takomillashtirish yo'llari	865
Fayzullayeva Aziza Nusratillayevna	
Budget tashkilotlarining shtat jadvalarini tuzish va xarajatlar smetasi	871
Xamdamov Nuriddin Abdimalikovich	
Tax Revenues and Budget Allocation: The Impact of Tax Revenues on the Economy in Uzbekistan and Indonesia.....	875
Vafojeva Sevinch, Umarova Zulaykho	
Erkin iqtisodiy zonalar – rivojlanishning muhim omili.....	879
Axtamova Parizod Oybek qizi	
The significance and impact of contemporary tourism infrastructure in boosting a country's tourism potential	883
Matkabillova Diloram Khalilullayevna	
Tijorat banklari investitsiya faoliyatining o'ziga xos xususiyatlari.....	887
Abduvaliyev S.A.	
Yangi iqtisodiy tizimda barqaror ish bilan bandlik konsepsiyasini ishlab chiqish va unga oid global tajribalar.....	892
Xoliyorova Shoxista Qaxramon qizi	
Bo'lajak pedagog-o'qituvchining innovatsion faoliyati modeliga asoslangan xolda ta'lim-tarbiya metodlari va vazifalarinio'rgatish.....	898
Abdullaeva Sanobar Berdievna	
O'zbekiston to'qimachilik klasterlari orqali iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash	903
Mansurov Saidxo'ja Kamalovich	
Xalqaro standartlar asosida moliyaviy hisobot ko'rsatkichlari tahlilining ilmiy asoslari	909
G.J.Jumayeva	
Интеграция современных концепций управленческого учета в учетно-аналитическую практику вузовских научных учреждений в Узбекистане.....	912
Каршиева Мохинур Олим кизи	
O'zbekiston sug'urta amaliyotida umr davomiyligi funksiyalarini aniqlashda aktuar hisoblarning o'rni.....	916
Abdujalilova Guzal Saydillayevna	
O'zbekiston respublikasi moliya-kredit tizimidagi muammolari va ustuvor yo'nalish istiqbollari.....	931
Olimov Abror Axadjon o'g'li	
O'zbekistonning fiskal va monetar siyosati tashqi savdo defitsiti o'sishiga ta'siri	935
Baxtiyorov Sherali Muzaffarovich	
The accounting system in trade organizations, as well as the classification of income in trade.....	941
Qurbonov Tolmasjon Namoz o'g'li, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li, Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror o'sish omillari va ularning tahlili	947
Ayubov Ilyos Ilxomovich, Ro'ziqulov Abduqahhor Ixtiyor o'g'li	
Mehmonxona restoranlarida xodimlar malakasini oshirish tizimi va ularning samaradorlikka ta'siri	954
Yaxshiyev Xusniddin Tolibovich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishning nazariy asoslari va mamlakatimizda yaratilgan shart-sharoitlar	958
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti	

Yog'-moy korxonalari personalini boshqarishning ahamiyatli jihatlari.....	963
Azlarova D.A.	
Mahalliy budjet daromadlari bazasini kengaytirishda hokimliklarning vakolatlarini oshirish masalalari.....	967
Tuychiev Kamoliddin	
O'zbekiston yengil sanoat korxonalarida marketing strategiyalari.....	974
Bazarova Fayyoza Tuxtamurodovna	
Innovative technologies of modern accounting and their impact on efficiency.....	979
Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
Роль телекоммуникации в экономике Республики Узбекистан.....	983
Бабаназарова Гульзар Зиуатдиновна	
Роль финансов в Узбекистане на современном этапе.....	987
Раупова Мухлисахон Ибрахимжон кизи	
Mahalliy budjetlarni boshqarish va tuzish tartibi.....	992
Qo'ldoshev Diyor O'rol o'g'li	
Elektron tijoratni soliqqa tortish ma'muriyatchiligini takomillashtirish yo'nalishlari.....	997
Urazaliyev Kamoliddin Tajikovich	
Soliq xulq-atvorini shakllantirishda davlat dasturlari va vositalarining roli.....	1003
Abdurahmonov Abdumalik Abdug'ani o'g'li	
O'zbekiston bank tizimini rivojlantirishda raqamli banklarning ulushi.....	1011
O'lmasov Abdurahmon Aziz o'g'li	
Digital neighborhood frameworks in community-centric urban infrastructure planning.....	1019
Gulsara Ostonakulova, Sitora Odilova	
Sug'urtada investisiya faoliyati samaradorligini oshirish.....	1026
Suyunov Isomiddin Tilovkobilovich	
Анализ результатов инструментальных методов исследований у детей с врожденными пороками сердца.....	1031
Мухаммадиева Лола Атамурадовна	
Moliya tizimida davlat nazoratini takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatlari.....	1039
Po'latov Tirkash Sotiboldiyevich	
Kichik biznes va tadbirkorlik faoliyatiga investitsiyalar jalb etishdagi konseptual jihatlari.....	1043
Karimova Komila Daniyarovna	

KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK FAOLIYATIGA INVESTITSİYALAR JALB ETISHDAGI KONSEPTUAL JIHATLARI

Karimova Komila Daniyarovna

i.f.n., dots. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Mustaqil izlanuvchisi, Toshkent O'zbekiston.

Annotatsiya: Maqolada kichik biznes va tadbirkorlik faoliyatiga investitsiyalar jalb etishdagi konseptual jihatlari tadqiq etilgan. Tadbirkorlik faoliyati turlari va tadbirkorlik subyektlari faoliyati samaradorligiga ta'sir etuvchi tashqi va ichki omillar tavsifi tahlil qilingan. Kichik tadbirkorlik subyektlarida bandlarning jami bandlar sonidagi ulushi bo'yicha ko'rsatkichlarga nisbatan trend tenglamasi ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: kichik biznes va tadbirkorlik, samaradorlig, investitsiya, diversifikatsiya, korxonalar, risk, moliya tizimi.

Abstract: The article studies the conceptual aspects of attracting investments in small business and entrepreneurial activity. The characteristics of types of entrepreneurial activity and external and internal factors affecting the efficiency of the activities of business entities are analyzed. A trend equation is developed for indicators of the share of items in small business entities in the total number of items.

Key words: small business and entrepreneurship, efficiency, investment, diversification, enterprise, risk, financial system.

Аннотация: В статье рассматриваются концептуальные аспекты привлечения инвестиций в малый бизнес и предпринимательскую деятельность. Проанализированы виды предпринимательской деятельности и дана характеристика внешних и внутренних факторов, влияющих на эффективность деятельности субъектов предпринимательства. Разработано уравнение тренда для показателей доли товаров малого бизнеса в общем количестве товаров.

Ключевые слова: малый бизнес и предпринимательство, эффективность, инвестиции, диверсификация, предприятие, риск, финансовая система.

KIRISH

Kichik biznes va tadbirkorlik faoliyatiga investitsiyalar jalb etish, iqtisodiy rivojlanishning asosiy omillaridan biri bo'lib, mamlakatlar va jamiyatlar uchun katta ahamiyatga ega. Kichik va o'rta biznes iqtisodiyotning muhim qismini tashkil etadi, chunki ular yangi ish o'rinlari yaratish, innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash, va iqtisodiy diversifikatsiyani ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, kichik bizneslarning faoliyatini kengaytirish va raqobatbardoshligini oshirish uchun zarur bo'lgan moliyaviy resurslar va investitsiyalarni jalb etish, rivojlanishning eng muhim yo'llaridan biridir. Biroq, kichik biznes va tadbirkorlik faoliyatiga investitsiyalarni jalb qilishning o'ziga xos konseptual jihatlari mavjud. Bu, birinchi navbatda, investitsiya muhitining shakllanishi, risklar, huquqiy va moliyaviy tizimlar, bozorning o'zgaruvchanligi va tadbirkorlik madaniyati kabi omillar bilan bog'liq. Ushbu omillarni chuqur tahlil qilish, kichik bizneslarga investitsiyalarni jalb qilish jarayonini yanada samarali va barqaror qilishda yordam beradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Xorijiy iqtisodchi olim M.Yunus tomonidan «kichik biznes subyektlarini moliyaviy qo'llab-quvvatlash yuzasida fikr bildirilgan holda yangi faoliyat boshlagan kichik biznes subyektlarini kreditlashda asosiy e'tibor kreditlashning ijtimoiy samarasiga qaratilishi kerakligini ta'kidlagan. Kichik biznes subyektlarining moliyaviy imkoniyatlari kengaygandan so'ngra bozor stavkalarida beriladigan kreditlarga bo'lgan talabning oshishi mazkur olim tomonidan qayd etilgan». Fikrimizcha, M. Yunus tomonidan bildirilgan fikrlar kichik biznes subyektlarini moliyaviy qo'llab-quvvatlash masalasida juda muhim ahamiyatga ega. Kichik biznes uchun kreditlashning ijtimoiy samarasi, ya'ni, faqat moliyaviy foyda olish emas, balki jamiyatda ijtimoiy o'zgarishlarni yaratish va tadbirkorlarning iqtisodiy mustahkamligini oshirishga qaratilgan yondashuvning o'zi katta e'tiborga loyiqdir.

F.Allen va D.Galelar esa «kichik va o'rta biznes subyektlari faoliyatini moliyalashtirishning ikki tizimi – banklar faoliyatiga asoslangan tizim va moliya bozorlariga asoslangan tizimning mavjudligini e'tirof etishadi va bunda birinchi tizimning nisbatan muhim ahamiyat kasb etishini ta'kidlashadi». Fikrimizcha, F. Allen va D. Galelarning kichik va o'rta biznesni moliyalashtirish tizimlariga oid ta'riflari juda muhim va aktualdir. Banklar

faoliyatiga asoslangan tizim va moliya bozorlariga asoslangan tizim o'rtasidagi farqni tushunish, kichik va o'rta biznes subyektlarini moliyalashtirishning samaradorligini oshirish uchun zarur.

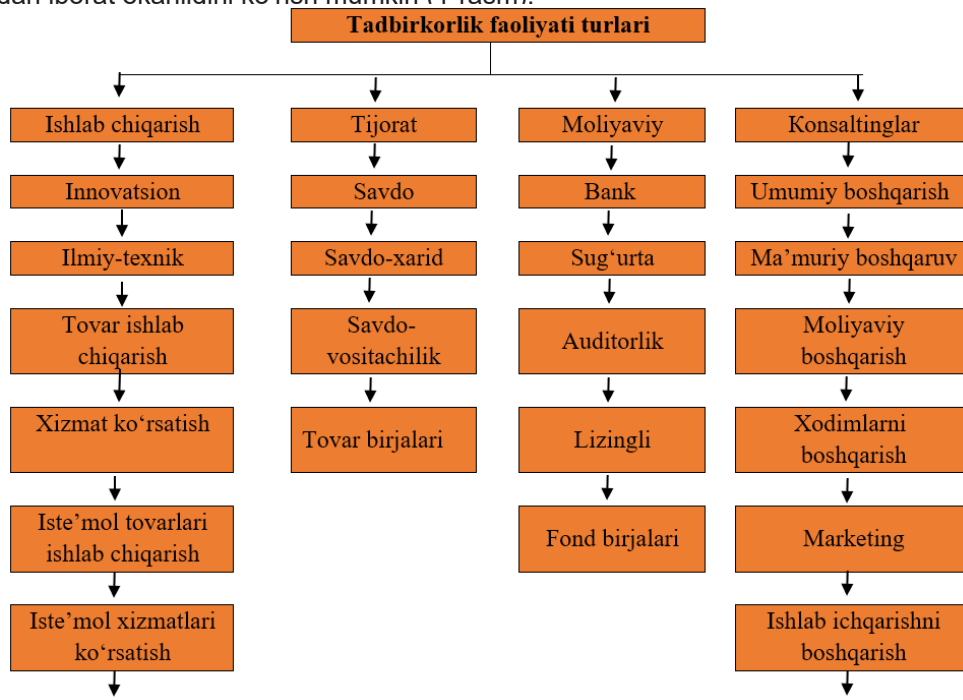
R.Nguiri va R.Nelson o'z ishlarida tadbirkorlikka xos bo'lgan quyidagi xususiyatlarni ifodalaganlar: tashabbuskorlik; qat'iyat; imkoniyatlarni qidirishga qaratilgan harakatlar; ma'lumot topish; ish sifatini va samaradorlikni yuqori darajada ta'minlashga yo'naltirish; muammolarni hal qilish qobiliyati; professionallik; vaziyatga ta'sir ko'rsatish qobiliyati; xodimlar farovonligiga g'amxo'rlik; mahsulot va xizmatlarning imidjiga g'amxo'rlik. Fikrimizcha, R. Nguiri va R. Nelson tomonidan ta'kidlangan tadbirkorlikka xos bo'lgan xususiyatlar tadbirkorning muvaffaqiyatli faoliyatini ta'minlashda muhim omillar hisoblanadi. Ularning ta'kidlashicha, tadbirkorlik faqatgina iqtisodiy faoliyat emas, balki psixologik va boshqaruv ko'nikmalarini talab qiladigan murakkab jarayondir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot ishlarini amalga oshirishda ilmiy tadqiqot metodologiyasida keng qo'llaniladigan usullardan foydalanildi. Ilmiy tahlil jarayonida ana shu ilmiy tadqiqot usullaridan, xususan, kuzatish, umumlashirish, guruhlash, taqqoslash, tahlil qilishda esa sintez va tahlil usullaridan keng foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadbirkorlik faoliyatining har bir turi kichik turlarga bo'linadi ya'ni: ishlab chiqarish, tijorat, moliyaviy, konsaltinglardan iborat. Shundan, ishlab chiqarish o'z tarkibiga: innovatsion, ilmiy-texnik, tovar ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish, iste'mol tovarlar ishlab chiqarish, iste'mol xizmatlar ko'rsatish hamda axborotdan tashkil topgan. Tijorat qismi esa: savdo, savdo-xarid, savdo vositachilik, tovar birjasidan, moliyaviy qismi esa: bank, sug'urta, auditorlik, lizingli, fond birjalaridan, konsaltinglar esa: umumiy boshqarish, ma'muriy boshqaruv, moliyaviy boshqarish, xodimlarni boshqarish, xodimlarni boshqarish, ishlab ichqarishni boshqarish va axborot texnologiyasidan iborat ekanligini ko'rish mumkin (1-rasm).

1-rasm. Tadbirkorlik faoliyati turlari.

Tadbirkorlik faoliyatining turli ko'rinishlari mavjud shulardan biri bu moliyaviy tadbirkorlik hisoblanadi. Moliyaviy tadbirkorlik tadbirkorlik sohasining alohida olingan turiga kiradi. Uning faoliyat sohasi qiymatlarni almashinishi va almashtirilishidan iborat. Moliyaviy faoliyat ishlab chiqarish, tijorat sohasini ham qamrab olishi mumkin. Shuningdek, moliyaviy tadbirkorlik mustaqil bank va sug'urta muassasalari shaklida ham faoliyat ko'rsatadi. Moliyaviy bitim tadbirkorlik faoliyatining ilgarigi turlariga qaraganda kamroq samara beradi. Bu ko'rsatkich 5-10%ni tashkil etadi.

Yuqoridagi fikr-mulohazalar shuni ko'rsatadiki, kichik tadbirkorlik subyektlarining o'z faoliyatlarini rivojlantirishda keltirilgan barcha omillar ichida iqtisodiy omillar muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki davlat tomonidan mazkur

subyektlar faoliyatini soliqqa tortish hamda ular faoliyatini moliyalashtirish mexanizmi orqali ularning kelajak istiqbolini belgilab berishi mumkin. Bizningcha, aynan tadbirkorlik faoliyatini soliqqa tortish mexanizmini takomillashtirish va ular zimmasidagi soliq yukini kamaytirishga erishish orqali, kelgusida ular faoliyatini rivojlantirishga, o'z faoliyatlarini kengaytirishlariga erishish mumkin. Albatta bu kabi korxonalarda imtiyozlar berilishi munosabati bilan to'planadigan mablag'lar yangi ishlab chiqarishlarni tashkil etishga va kengaytirish, rekonstruksiya qilish, modernizatsiyalashga, texnik va texnologik jihatdan qayta jihozlashga, sifatni boshqarish tizimini joriy etishga, mahalliyashtiriladigan mahsulotlar ishlab chiqarish uchun zarur bo'lgan xom ashyo va materiallar sotib olishga, belgilandi (1-jadval).

1-jadval. Tadbirkorlik subyektlari faoliyati samaradorligiga ta'sir etuvchi tashqi va ichki omillar tavsifi.

Tashqi omillar		Ichki omillar	
Tur lari	Omillarning asosiy ko'rinishlari	Turlari	Omillarning asosiy ko'rinishlari
Umumqiyosiy omillar	Milliy daromad hajmining pasayishi, ishsizlikning o'sishi, inflyatsiya darajasining oshishi, soliq tizimining barqaror emasligi, to'lov aylamasining sekinlashuvi, tartibga solish borasidagi qonunchilikning barqaror emasligi, aholi real daromadlari darajasining pasayishi.	Ishlab chiqarish omillari	Marketingning samarasizligi, asosiy fondlardan foydalanishning past darajasi, mavsumiy va ehtiyot zaxiralarning yuqori darajasi, mahsulot assortimentining yetarli darajada diversifikatsiyaga ega emasligi, ishlab chiqarish bo'yicha menejmentning samarasizligi
Bozor omillari	Ichki bozor sig'imining pasayishi, bozorda yakkahokimlikning kuchayishi talabning ahamiyatli darajada pasayishi, o'rinbosar tovarlar taklifining o'sishi, moliyaviy bozorning barqaror emasligi, fond bozori faolligining pasayishi, valyuta bozorining barqaror emasligi.	Investitsion omillar	Qurilish-montaj ishlarining uzoq davomiyligi, investitsiya resurslari ning sezilarli darajada ortiqcha sarflanishi, amalga oshirilgan loyihalar bo'yicha rejadagi foyda hajmga erishilmaslik, kapital qiymatining yuqori ligi, moliyaviy xavf-xatarning belgilangan chegaradan oshib ketishi
Boshqa omillar	Siyosiy omillar, salbiy demografik omillar, tabiiy ofatlarning ro'y berishi, jinoyatga oid holatlarning kuchayishi	Moliyaviy omillar	Moliyaviy strategiyaning samarasizligi, aktivlarning samarasiz tarkibi (likvidlikning pastligi), qarz kapitali ulushining haddan ortiq ko'payib ketishi, qarz kapitalini jalb etish ning qisqa muddatli manbalari hissasining yuqoriligi, debitor qarzdorlikning o'sishi, moliyaviy menejmentning samarasizligi

1-jadvaldan ko'rinib turibdiki, tadbirkorlik subyektlari faoliyati samaradorligiga ta'sir etuvchi tashqi hamda ichki omillar tizimlashtirilgan, ya'ni milliy daromad hajmining pasayishi, ishsizlikning o'sishi, inflyatsiya darajasining oshishi, soliq tizimining barqaror emasligi, to'lov aylanasining sekinlashuvi, tartibga solish borasidagi qonunchilikning barqaror emasligi, aholi real daromadlari darajasining pasayishi, marketingning samarasizligi, asosiy fondlardan foydalanishning past darajasi, mavsumiy hamda ehtiyot zaxiralarning yuqori darajasi, mahsulot assortimentining yetarli darajada diversifikatsiyaga ega emasligi, ishlab chiqarish bo'yicha menejmentning samarasizligi, ichki bozor sig'imining pasayishi, bozorda yakkahokimlikning kuchayishi talabning ahamiyatli darajada pasayishi, o'rinbosar tovarlar taklifining o'sishi, moliyaviy bozorning barqaror emasligi, fond bozori faolligining pasayishi, valyuta bozorining barqaror emasligi, qurilish-montaj ishlarining uzoq davomiyligi, investitsiya resurslarining sezilarli darajada ortiqcha sarflanishi, amalga oshirilgan loyihalar bo'yicha rejadagi foyda hajmiga erishilmaslik, kapital qiymatining yuqoriligi, moliyaviy xavf-xatarning belgilangan chegaradan oshib ketishi, siyosiy omillar, salbiy demografik omillar, tabiiy ofatlarning ro'y berishi, jinoyatga oid holatlarning kuchayishi, moliyaviy strategiyaning samarasizligi, aktivlarning samarasiz tarkibi (likvidlikning pastligi), qarz kapitali ulushining haddan ortiq ko'payib ketishi, qarz kapitalini jalb etishning qisqa muddatli manbalari hissasining yuqoriligi, debitor qarzdorlikning o'sishi, moliyaviy menejmentning samarasizligi kabi omillar mazkur tarmoq xo'jaliklarini rivojiga o'z ta'sirini ko'rsatadi.

2-rasm ma'lumotlari tahlili shuni ko'rsatadiki, kichik tadbirkorlik subyektlarida bandlarning jami bandlar sonidagi ulushiga e'tibor qaratadigan bo'lsak, 2010-yilda jamiga nisbatan 74,3 foizni tashkil etgan, 2011-yilda esa bu ko'rsatkich 75,1 foizni tashkil etgan, bu ko'rsatkich o'sib borish tartibida 2016-yildagi qadar ortib borgan hamda 78,2 foizni tashkil etganligini ko'rish mumkin bo'ladi, biroq 2017-yilga kelib pasayish kuzatilgan ya'ni mazkur yilda 78,0 foizni tashkil etgan holda biroz kamaygan, 2020-yilda kelib esa, 74,5 foizni tashkil etmoqda, 2021-yilda esa 74,5 foizni tashkil etmoqda, 2023-yilda bu ko'rsatkich esa 73,9 foizni tashkil etishi yillar kesimida deyarli o'n yillikda 2016-yil eng yuqori ko'rsatkichga ega bo'lingan keyingi yillarda bu ko'rsatkichlar kamayib borganligi bilan izohlanadi buning asosiy sabablaridan biri mamlakatimizda sanoat tarmog'ining ulushi kengayib yirik biznes faoliyati ortib bormoqda shu bois kichik tadbirkorlik subyektlaridagi ulush bir oz kamayganligini izohlash mumkin (2-rasm).

2-rasm. Kichik tadbirkorlik subyektlarida bandlarning jami bandlar sonidagi ulushi bo'yicha ko'rsatkichlarga nisbatan trend tenglamasi.

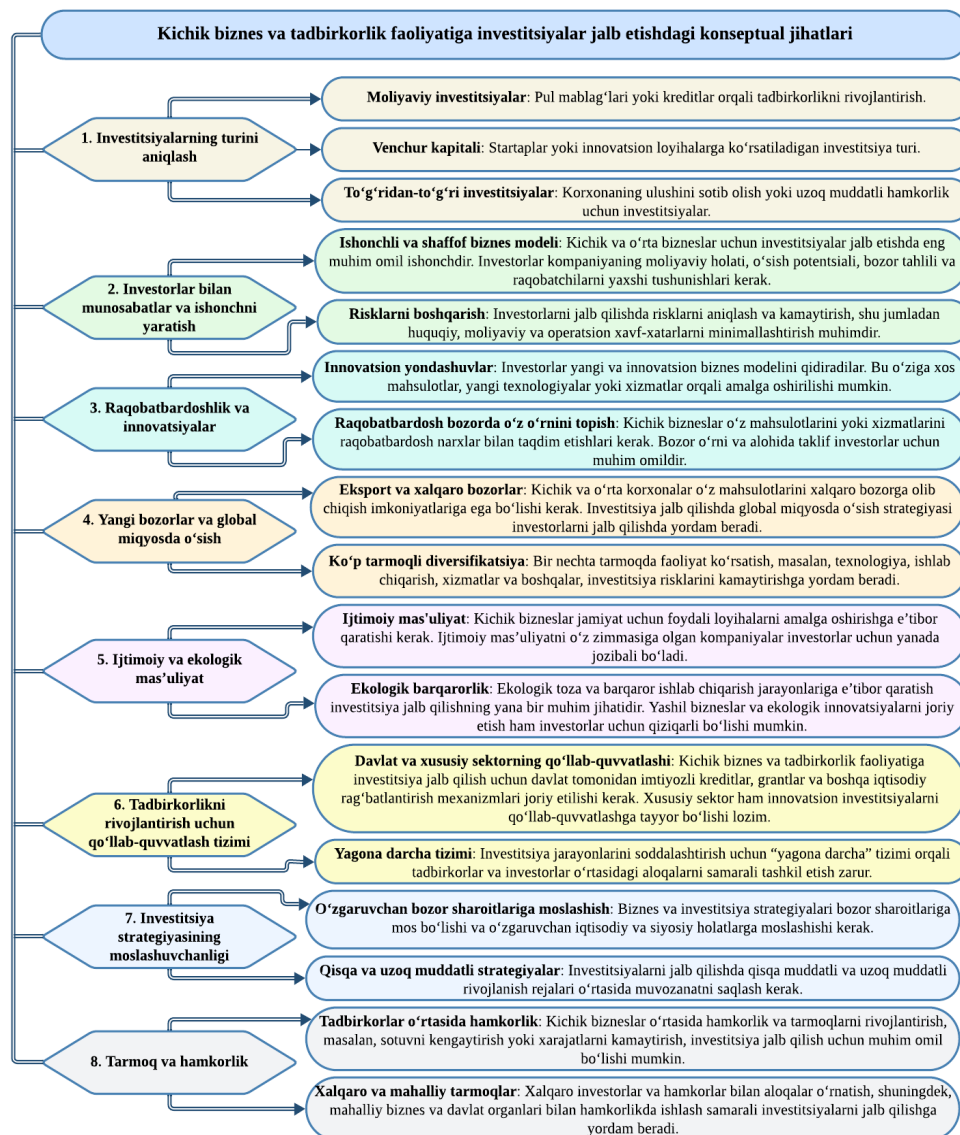
Mazkur 2-rasmida yillar kesimidagi holat bo'yicha ya'ni o'n yillik jarayonda bu ko'rsatkichlar o'sishi va kamayishi bo'yicha 2010-yildan toki 2023-yilgacha bo'lgan muddatda bir nechta trend tenglamalar aniqlangan biroq bu tenglamalar ichida bo'lgan holat ya'ni birga yaqin holat faqat shu bo'lganligini ko'rish mumkin.

$$Y = -0,1093x^2 + 1,4542x + 72,767$$

$$R^2 = 0,8804$$

Bo'ladi bundan shunday xulosaga kelish mumkinki yillar kesimida o'rtacha bog'liklik ko'p hadli tenglama ko'rinishda mavjud biroq buning asosiy sabablaridan biri keyingi yillarda mamlakatimizda yirik sanoat zonalarini tashkil etilmoqda hamda ularga asosiy aholi ishga jalb etilishi hamda aksariyat xorijiy mamlakatlarda ishlashni xoxlaydiganlar soni ortib bormoqda bu esa o'z navbatida kichik tadbirkorlik subyektlaridagi ulushni kamayishiga olib kelmoqda.

Kichik biznes va tadbirkorlik faoliyati zamonaviy iqtisodiyotda muhim o'rin tutadi. Ular nafaqat iqtisodiy o'sishning asosiy mexanizmlaridan biri bo'lib, balki ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda, yangi ish o'rinlarini yaratishda va innovatsion g'oyalarning amalga oshirilishida katta rol o'ynaydi. Kichik va o'rta biznes sektorining rivojlanishi nafaqat milliy darajada, balki global iqtisodiyotda ham muvaffaqiyatli va barqaror o'sishni ta'minlashga yordam beradi. Ammo, kichik biznesning rivojlanishi va o'sishi ko'pincha moliyaviy cheklolar, resurslarning yetishmasligi, marketing va distributsiya tarmog'ining zaifligi, hamda raqobatbardoshlikni oshirishga qaratilgan zarur infratuzilmaning yetishmasligi kabi omillarga bog'liq bo'ladi (3-rasm).

3-rasm. Kichik biznes va tadbirkorlik faoliyatiga investitsiyalar jalb etishning konseptual jihatlari.

Kichik biznes va tadbirkorlik faoliyatiga investitsiyalarni jalb etish jarayoni iqtisodiy rivojlanishning ajralmas qismidir. Investitsiyalarni jalb qilish nafaqat kichik biznesning o'sishini, balki mamlakat iqtisodiyotining barqarorligini ta'minlashga ham yordam beradi. Shunday qilib, davlat va xususiy sektorning o'zaro hamkorligi, moliyaviy vositalar va strategik yondashuvlarning uyg'unlashuvi kichik biznesning investitsiyalarni jalb qilishdagi muvaffaqiyatini belgilaydi. Kichik biznesning muvaffaqiyati uchun investitsiyalarning sifatli va samarali yo'naltirilishi zarur bo'lib, bu jarayonning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi.

Shu nuqtai nazardan, kichik biznes va tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish va o'sishini ta'minlash uchun investitsiyalarni jalb qilish juda muhimdir. Investitsiyalar nafaqat biznesning qulay ishlashini ta'minlash, balki yangi mahsulotlar ishlab chiqarish, yangi bozorlar ochish, texnologiyalarni rivojlantirish va umumiy ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Investitsiyalarni jalb etish jarayoni esa biznes uchun muhim resurslarni taqdim etadi, bu orqali ular o'zining o'sishini tezlashtirishi, innovatsion yondoshuvlarni amalga oshirishi va kengayish imkoniyatlarini oshirishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Kichik biznes va tadbirkorlik faoliyatiga investitsiyalar jalb etishning konseptual jihatlari iqtisodiy tizimning turli qismlariga ta'sir ko'rsatadi. Bu, o'z navbatida, investitsiya muhitini, huquqiy va moliyaviy tizimlarni, bozorni va risklarni boshqarish usullarini yaxshilashni talab etadi. Investitsiyalarni jalb qilishda kichik bizneslarga ko'rsatilayotgan davlat yordamining samaradorligi, iqtisodiy siyosat va tashkiliy tizimlarning to'g'ri tashkil etilishi muhimdir. Kichik biznesni rivojlantirish va unga investitsiyalarni jalb qilish jarayonini samarali boshqarish uchun innovatsion yondashuvlar, zamonaviy texnologiyalar va raqamli vositalardan foydalanish zarur. Investitsiya muhiti, xususan, risklarni boshqarish, huquqiy to'siqlarni soddalashtirish, moliyaviy tizimlarni mustahkamlash va tadbirkorlik madaniyatini rivojlantirish orqali kichik bizneslarning o'sishini ta'minlash mumkin. Ushbu konseptual jihatlari, o'z navbatida, iqtisodiy o'sishning barqarorligini ta'minlash va yangi ish o'rinlari yaratishda muhim ahamiyatga ega. Shunday qilib, kichik biznes va tadbirkorlik faoliyatiga investitsiyalarni jalb etishning konseptual jihatlari muvaffaqiyatli iqtisodiy siyosatni ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etishda katta rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdullayev Yo. Малый бизнес и предпринимательство: Учебник для студентов высших учебных заведений, обучающихся по экономическим направлениям и специальностям. / Ё.Абдуллаев, Ш.Юлдашев. – Т.: «Иқтисод-молия», 2008. – С. 24.
2. Abdullayev A., Muftaydinov Q., Aybeshov X. Kichik biznesni boshqarish. – Т.: "Moliya", 2003. – В. 7.
3. Абрамова М.А. и др. Формирование качественной инфраструктуры рынка микрофинансирования и кредитной кооперации: зарубежный и российский опыт: монография // Кол. авторов. – М.: «РУСАЙНС», 2016. – С. 152.
4. Abulqosimov X. Xususiy kichik tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishning iqtisodiy muammolari. – Т.: "TDIU", 1998. – В. 6.
5. Шодиев Т.Ш. Эконометрика / Ўқув қўлланма. – Т.: Адабиёт жамғ'армаси, 2005. – 126 б;
6. Шодиев Н., Намроев М. Молия статистикаси / Дарслик – Т.: Абу Али Ибн Сино номидаги тиббиёт нашриёти, 2002. -236 б;
7. Эрроу К.Дж. Экономическая трансформация: темпы и масштабы/ К.Дж.Эрроу // Реформы глазами американских и российских ученых – М.: Российский экономический журнал, 1996 – С. 75-86.
8. Сонин, М.Я. Актуальные проблемы использования рабочей силы – М.: Экономика, 1965. – 215 с.
9. Mihaela Peres, Waqar Ameer & Helian Xu (2018) The impact of institutional quality on foreign direct investment inflows: evidence for developed and developing countries, Economic Research-Ekonomska Istraživanja, 31:1, 626-644.
10. Сулеманов М., Михин А. Иностранные инвестиции. Монография – М.: МНИ, 2011. – 93с.
11. Герчикова, И.Н. Менеджмент [Текст] / И.Н. Герчикова. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1995. – 480 с.
12. О развитии малого и среднего предпринимательства в РФ: федер. закон от 24.07.2007 № 209-ФЗ //СЗ РФ. – 2007. – № 31. – Ст. 4006
13. R. Milliy mexnat bozori uchun kadrlar tayyorlashni boshqarishni takomillashtirish yunalishlari. – Т.: Fan va texnologiya, 2009. – В.23.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 3

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>